

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра лісового та садово-паркового господарства
Управління лісового та мисливського господарства у Херсонській області
Державне спеціалізоване лісозахисне підприємство «Херсонлісозахист»
Державне підприємство «Степовий ім. В.М. Виноградова філіал УкрНДІЛГА»

Матеріали III-ої Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів
вищої освіти та молодих учених

«Наукові читання імені В.М. Виноградова»

18-19 травня 2021 року, м. Херсон

Херсон – 2021

IV ДЕНДРОЛОГІЯ

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ *MORUS ALBA L.* ТА *MORUS NIGRA L.* У ЗАХИСНИХ НАСАДЖЕННЯХ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

ОМЕЛЯНОВА В.Ю.

асистент кафедри лісового та садово-паркового господарства

АФАНАСІВСЬКА І.С.

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Херсонський державний аграрно-економічний університет, Херсон, Україна

Сільськогосподарські землі та культури часто страждають від різних несприятливих природних явищ, таких як: вітрова та водна ерозія, суховійні вітри, посухи, хуртовинні та холодні вітри, пилові бурі, які загрожують їх частковому або повному знищенню. Для запобігання таких випадків на сьогоднішній день для захисту земель та сільськогосподарських угідь є актуальним створення полезахисних лісових насаджень [1].

Полезахисні лісосмуги – це смугові лісові насадження штучного походження (лісові культури), які розташовують у рівнинних умовах і на схилах до 1,5–2° на сільськогосподарських землях по межі полів з метою підвищення врожайності сільськогосподарських культур, для покращення на прилягаючих полях мікроклімату, боротьби з дефляцією та збереження і покращення родючості ґрунтів [2]. Вони впливають на процеси формування поверхневого стоку, на напрямок і швидкість вітру, температуру повітря і ґрунту, динаміку снігового покриву, інтенсивність танення снігу, затримують талі води і захищають сільськогосподарські культури від суховійних вітрів. Також відіграють велику загально-екологічну роль [2,3].

Досвід використання плодкових та горіхових культур в системі агролісомеліоративних насаджень не новий. Шовковицю білу та чорну досить давно вирощують як супутню породу у лісостеповій та степовій зоні України [4]. Сьогодні, коли свідомі землевласники взяли на себе відповідальність створювати полезахисні лісосмуги навколо орних земель, питання отримання прибутку з ведення господарства у захисних насадженнях постає досить чітко. Тому встановлення еколого-біологічних особливостей *Morus alba L.* та *Morus nigra L.* є важливим практичним завданням.

Спираючись на літературні джерела і на ґрунтово-кліматичні умови району дослідження шовковиця біла (*Morus alba L.*) та шовковиця чорна (*Morus nigra L.*) застосовуються у захисних лісових насадженнях як супутні породи. Поєднанням головної породи, супутньої та кущів, забезпечується їх взаємодія і взаємоіснування між собою, біологічна стійкість, висока полезахисна ефективність, дотримується ярусність і висока енергія росту у даних умовах.

Формове різноманіття *Morus alba* та *Morus nigra* можна використовувати для озеленення вулиць, присадибних ділянок, офісів,

магазинів тощо. Завдяки еколого-біологічним та господарським властивостям шовковицю необхідно використовувати як цінний компонент при створенні захисних лісонасаджень, а саме: полезахисних лісосмуг, для заліснення схилів ярів і балок, при створенні насаджень вздовж зрошуваних каналів і водоймищ. Обабіч доріг краще висаджувати штамбові насадження шовковиці з шириною смуги 20,0–50,0 м та відстанню між рядами 1,5 м.

У захисних насадженнях Херсонської області використовують як дикі форми *Morus alba* та *Morus nigra*, так і їх форми. Нами відмічено використання кулястих форм шовковиці білої (f. *globosa* hort.), плакучу (f. *pendula* Dipp.), а також великолисту (f. *macrophylla* Loud.), звичайну вузьколисту (f. *vulgaris tenuifolia* hort.), ложкоподібну (f. *cuculata* hort.) та розсіченолисту (f. *skeletoniana* Schneid.).

Насадження з шовковиці білої у чорноземній зоні півдня країни доречно створювати уздовж дільничних розподільників на малопроникних для вологи ґрунтах, уздовж більш великих каналів, розміщених у виїмках, і уздовж скидних каналів разом з дубом звичайним, ясенем звичайним, робінією псевдоакацією, гледичією трьохколючковою та в'язом звичайним.

Шовковицю білу та чорну вирощують і на зрошувальних землях. Ці породи вирощують на окремих кращих ділянках, що дозволяють застосовувати особливу агротехніку й одержувати найбільшу кількість плодів і сировини. Плодові породи в захисних лісових насадженнях краще висаджувати сіянцями і саджанцями, вирощеними із насіння культурних і напівкультурних сортів.

Використання у лісомеліоративних насаджень *Morus alba* та *Morus nigra* варто використовувати не тільки як морозостійкі, посухостійкі та солестійкі рослини з високими фітомеліоративними властивостями. Ці рослини є медоносами, що дозволить розташовувати в таких насадженнях пасіки. Їх використання дозволить збирати додатковий урожай та отримувати додатковий прибуток від реалізації плодів та продукції з них, який буде витрачатися на догляд за захисними насадженнями.

Список використаних джерел

1. Юхновський В.Ю. Лісоаграрні ландшафти рівнинної України: оптимізація, нормативи, екологічні аспекти. [за ред. О.І. Пилипенка]. К.: Ін-т аграрної економіки УААН. 2003. 273 с.
2. Гладун Г.Б., Бойко Т.О., Стрельчук Л.М. Лісові меліорації агроландшафтів. Термінологічний словник. Херсон: Грінь Д.С. 2015. 232 с.
3. Бойко Т.О., Бойко П.М., Плугатар Ю.В. Екологічне лісознавство: навчальний посібник. Друге видання доповнене і перероблене. Херсон: Олді-плюс. 2019. 268 с.
4. Ананьєв П.П., Богач А.І. Шовковиця в полезахисних смугах та плантаціях. Лісівництво та меліорація. Харків: УкрНДІЛГА. 2002. вип. 101. С. 75-78.